

Synas, höras eller förtigas

Religionens roll i samhället

Studieguide till

Synas, höras eller förtigas

Religionens roll i samhället

Förbundet Kristen humanism
Årsbok 2019

Författare till studieguiden:
Henric Götefelt

Läse- och samtalscirkel utifrån *Synas, höras eller förtigas*, årsbok från Förbundet Kristen humanism 2019

Studieguide: Henric Götefelt, människorättsvetare

Innehåll

Studieguide till boken <i>Synas, höras eller förtigas</i> – religionens roll i samhället	3
Starta studiecirkel	
För dig som är ledare	
Samtalsfrågor	
Artikel 1 • Våldsbejakande extremism – ett hot mot vår demokrati	
Annika Sjöqvist Platzer	4
Artikel 2 • Religion som syns och hörs	
Kajsa Ahlstrand	4
Artikel 3 • Farlig tystnad inför nya religiösa anspråk i samhället	
Lisbeth Gustafsson	4
Artikel 4 • Vi som kyrka måste våga säga ifrån	
Dag Tuvelius	5
Artikel 5 • Populismen är ett andligt klimathot	
Dag Tuvelius	5
Artikel 6 • Vår tids samhällsförändringar kräver historisk nystart för forskningen	
Anders Bäckström	6
Artikel 7 • Religion och samhälle idag – ett nordeuropeiskt kyrkoperspektiv	
Anders Wejryd	6
Artikel 8 • Den svenska kulturrevolutionen	
Bo Nylund	6
Artikel 9 • Tro och politik måste utgå från de fattigaste	
Gustavo Gutiérrez	7
Artikel 10 • Evangelikala ungdomars omförhandling av tron	
Fredrik Wenell	7
Artikel 11 • Lärjungaskap i marginalen	
Adi Mariana Waqa	7
Artikel 12 • Hemkomsten	
Görel Råsmark	8

Studieguide

till boken Synas, höras eller förtigas – religionens roll i samhället

Vilken roll ska religionen spela i samhället? Innebär religionsfriheten att den både ska få synas och höras? Eller bör religionen förpassas till den privata sfären? I Förbundet Kristen humanisms årsbok 2019 lyfts frågan ur olika perspektiv. Här finns varningar för de anspråk som görs i religionens namn. Men också röster för vilka tron och samhällsengagemanget är oupplösligt sammankopplade.

I studieguiden finns samtalsfrågor till bokens olika artiklar. De är tänkta att vara en hjälp för att läsa boken tillsammans med andra och reflektera över innehållet och över de frågor och tankar som det väcker.

Starta studiecirkel

Vill ni skapa en samtalsgrupp utifrån boken? Vi i Bilda kan hjälpa er att komma igång och ge tips och stöd längs vägen.

Besök vår hemsida, <https://bilda.nu/starta-studiecirkel> och fyll i formuläret. Ange vilken bok det gäller.

För dig som är ledare

Ledaren håller i samtalsstrukturen och ser till att alla får utrymme och att allas erfarenheter tas tillvara. Ledaren är också deltagare i gruppen och delar med sig av egna tankar och erfarenheter.

Hur många gånger ni vill träffas i studiecirkeln bestämmer ni själva, men för att vara en studiecirkel behöver ni ses minst 3 gånger och minst 9 studietimmar à 45 minuter.

På första träffen är det bra att komma överens om ett gemensamt förhållningssätt i samtalet. ”Spelregler” som brukar bidra till att skapa ett öppet och inkluderande samtal är:

- Det personliga vi delar stannar i gruppen.
- Det är okej att uttrycka tankar och att sedan ändra sig.
- Jag har rätt att vara tyst.
- Alla talar i jag-form
- Alla hjälps åt att hålla tidsramarna.
- Alla bidrar med sitt perspektiv och värdesätter att få ta del av andras.

Samtalsfrågor

Artikel 1 • Våldsbejakande extremism – ett hot mot vår demokrati

Annika Sjöqvist Platzer

- a. I artikeln hänvisar Petter Karlsson till de fyra begrepp som ärkebiskopen har angett är de olika fenomen som måste bekämpas för att motverka extremism. Det är populism, protektionism, polarisering och post-sanning. Dessa säger Petter Karlsson kan motverkas om social hållbarhet främjas. Om vi läser definitionen ser vi att graden av social hållbarhet i ett samhälle står i direkt relation till graden av tillit mellan människor och i förlängningen till samhället. Hur kan vi i vardagen öka tilliten mellan människor?
- b. Botemedlet mot såväl protektionism som polarisering i ett samhälle kan vara en gemensam målbild. Är det möjligt att formulera en gemensam målbild som är bred nog för att accepteras av alla utan att förlora dess nödvändiga skärpa? Hur kan en sådan målbild se ut?
- c. Petter Karlsson trycker på vikten av samarbete mellan anställda på olika håll i kyrkan och säger att det finns en ensamhetskultur, att alla arbetar enskilt. Hur kan en sådan kultur motverkas och en kultur av gemenskap främjas?

Artikel 2 • Religion som syns och hörs

Kajsa Ahlstrand

- a. Författaren utgår från att staten måste vara icke-diskriminerande i förhållande till alla religiösa grupper som finns i samhället för att kunna kallas demokratisk. Behöver religionsfriheten vara en grundläggande rättighet i ett demokratiskt samhälle? Varför?
- b. Författaren för ett resonemang kring skillnader och likheter mellan den muslimska kallelsen till bön och den kristna klockringningen. Ahlstrand lyfter fram att det muslimska böneutropet innehåller den muslimska trosbekännelsen medan klockringningen inte nödvändigtvis förmedlar något liknande. Är det någonting som bör eller kan bejakas om samhället ska vara icke-diskriminerande inför religioner?
- c. Författaren lyfter fram potentiella konflikter mellan utlevd religion och lagar och regler i samhället. Går det att ha en generell princip för hur dessa konflikter ska hanteras? Behöver vi ha det?

Artikel 3 • Farlig tystnad inför nya religiösa anspråk i samhället

Lisbeth Gustafsson

- a. Eskil Franck menar att religion alltid är ett fenomen som består av kulturella uttryck och vidare att religiösa sedvänjor och doktriner snarare är en produkt av samhället än av religionen själv. Franck menar även att det är det sekulära samhällets krav som har framtingat progressiva förändringar inom religionen. Annan forskning visar på motsatsen, där religion snarare har varit en progressiv kraft i samhället. Om vi tar Eskil Francks teori för sann, vad gör den för statens relation till den organiserade religionen?
- b. Franck menar att det finns en ovana i det svenska samhället att hantera religion och att det har lett till en undfallenhet gentemot exempelvis förtryckande doktriner inom islam.

Detta menar Franck blir högaktuellt i och med en ökad invandring av muslimer. Franck menar att islam i Sverige behöver gå igenom en av samhället ledd sekulariseringsprocess. Är sekularisering alltid svaret på förtryckande praktiker inom en religion? Om det är det främsta verktyget, hur bör man förhålla sig till progressiva rörelser inom en religion?

- c. Franck menar att det är fundamentalister som söker sig till våldsam extremism medan den gängse forskningen pekar på att våldsamma extremister inte är fundamentalister från början utan att den religiösa skolningen tillkommer i efterhand. De gemensamma dragen för de som söker sig till militanta religiösa rörelser verkar snarare vara utanförskap och social utsatthet. Beroende på vilken analys man väljer ges alltså olika slutsatser kring åtgärder – hur skiljer sig de åt? Vilken effekt ger de olika analyserna för relationen till religionen i stort?
- d. Franck menar att religiösa fundamentalister lider av något han kallar för ”perspektivtotalisering”, att hävda att deras perspektiv ger ett svar på allting. Har kyrkan ett ansvar för att motverka uppkomsten av perspektivtotalisering? Hur kan det göras utan att tumma på kärnvärden?

Artikel 4 • Vi som kyrka måste våga säga ifrån

Dag Tuvelius

- a. Linda Thomas beskriver sin kyrka och församling i Chicago som mycket aktiv i arbetet mot våld och orättvisor. Det kan ses i kontrast mot Sverige där kyrkans arbete med de frågorna i stor utsträckning sker på institutionell nivå och i lägre grad på lokal nivå. Vad finns det för för- och nackdelar med de olika metoderna? Vilken föredrar du?
- b. Thomas menar att kyrkan och de kristna har en plikt att alltid ställa sig på sina kristna syskons sida. Håller du med om det? Är det någonting kyrkan i Sverige är bra på? Varför/ varför inte?
- c. Thomas drar en parallell mellan att skydda rätten för människor att bära niqab och burka och dess självklarhet för det kristna uppdraget. Håller du med om det? Bär kyrkan och staten olika roller i den frågan?

Artikel 5 • Populismen är ett andligt klimathot

Dag Tuvelius

- a. Martinson menar att det råder en stor brist på kunskap inom den offentliga debatten om religion. Vilket ansvar har kyrkan att vara bildande kring sin teologi, natur och uppdrag och vilket ansvar har granskare och debattörer?
- b. Martinson menar att många sekulära debattörer idag inte är ute efter ”ett samtal som vågar problematisera och fördjupa frågorna.” utan snarare ”enkla slagord”. Hur kan icke-sekulära debattörers bidrag och uppgift se ut i ett debattklimat där det fördjupade samtalet inte ryms? Förenkla diskussionen eller försöka skapa utrymme för ett djupare samtal?
- c. Martinson menar att målet för dagens debatt verkar vara att hitta en ny svensk identitet som säger att en svensk är sekulär och kristen, med målet att visa att islam inte har en plats i samhället. Hur ser en svensk identitet ut som respekterar och inkluderar religiösa?

Artikel 6 • Vår tids samhällsförändringar kräver historisk nystart för forskningen

Anders Bäckström

- a. Bäckström påstår att militanta religiösa grupper inte är religiösa i sig utan använder religion för att uppnå sina medel – finns det några fallgropar för en sådan förklaringsmodell? Vad gör den med hur vi ser på och kan motverka militanta religiösa grupper?
- b. Bäckström menar att en ny del av samhällsutvecklingen är att de moraliska frågor som religiösa institutioner alltid har behandlat nu har gjorts politiska av exempelvis nationalister och religiösa extremister. Om detta påstående stämmer, vad kan det få för konsekvenser för kyrkans förhållande till samhället? Stärks kyrkans position i samhället eller försvagas den? Är det en positiv utveckling?
- c. Bäckström menar att den liberala demokratin i exempelvis Sverige lämnar en tomhet där en stark kulturidentitet finns i andra samhällen. Det är i den här tomheten människor vänder sig till populism. Har kyrkan en roll att fylla i det tomrummet? Går det att göra utan att falla hän till exempelvis moralism och elitism och samtidigt behålla en tydlig kristen identitet?

Artikel 7 • Religion och samhälle idag – ett nordeuropeiskt kyrkoperspektiv

Anders Wejryd

- a. Wejryd menar att konsumismen är en världsförändrande kraft som påverkar världen negativt. Om vi sätter det uttalandet i relation till kyrkans roll i att skapa en bättre värld ställs vi inför en central fråga: Är en kritik mot kapitalismen och konsumismen nödvändig för att kyrkan ska vara trovärdig? Hur bör kyrkan förhålla sig till konsumism?
- b. Wejryd menar att migrationen de senaste åren skapar en konflikt mellan medborgarrättigheter och mänskliga rättigheter. Hur bör en kyrka som bygger på medborgerliga rättigheter, landets religionsfrihet, yttrandefriheten, organisationsfrihet, förhålla sig till icke-medborgares strävan efter mänskliga rättigheter? Finns det en gräns för kampen för icke-medborgares rättigheter?
- c. Wejryd för fram tankar om kyrkans roll som integrationsaktör. Författaren påpekar att även så kallade exklusiva kyrkor, med ett auktoritärt ledarskap och stark betoning på de troendes särart i relation till det övriga samhället, är mycket duktiga på locka nyanlända. Vad beror det på? Är en exklusiv eller inkluderande gemenskap mest effektiv för integrationen?

Artikel 8 • Den svenska kulturrevolutionen

Bo Nylund

- a. Författaren menar att en svensk socialdemokratisk justitieminister uppvisar faktaresistens när hen hävdar att kristendom inte har spelat en väsentlig roll i den svenska historien. Om vi utgår från att författaren har rätt och att kristendomen har spelat roll i svensk historia – hur kan en sådan faktaresistens bemötas? Bör den bemötas och i sådana fall av vem?
- b. Författaren menar att det var via kyrkan som de nordiska länderna infogades i en västerländsk kulturkrets när kyrkan gav länderna en gemensam etik. Författaren menar att

kyrkan och kristenheten idag utgör ett gemensamt samvete för samhället. Håller du med om de båda påståendena? Hur bör kyrkan hantera en sådan roll?

- c. Är det positivt om Sverige har en fortsatt stark kulturellt kristen identitet, så som författaren hävdar? Vad finns det för fördelar och nackdelar men en sådan situation?

Artikel 9 • Tro och politik måste utgå från de fattigaste

Gustavo Gutiérrez

- a. Gutiérrez menar att makt är nödvändigt för att förändra historien och att problemet ligger i hur makten används, inte i makten i sig själv. Är det en världslig makt han syftar på eller en gudomlig? Gör det någon skillnad hur vi tolkar begreppet ”makt”? Vilken sorts makt borde kyrkan sträva efter?
- b. Gutiérrez lyfter fram det problematiska i att kyrkan ibland romantiserar fattiga och fattigdom. Att fattiga ibland omtalas som generösa och solidariska. Varför har det blivit så? Vad hände hänt om kyrkan hade haft ett annat synsätt?
- c. En tjänande politik måste börja med de mest utsatta för att det är så Gud arbetar menar Gutiérrez. Definitionen av utsatthet ger alltså olika mål för den tjänande politiken. Hur definierar du utsatthet? Socialt? Ekonomiskt? Status? Hur påverkar definitionen hur kyrkan bör arbeta?

Artikel 10 • Evangelikala ungdomars omförhandling av tron

Fredrik Wenell

- a. Wenell lyfter frågan om ungdomars demokratiska fostran i de evangelikala frikyrkorna där han menar att ungdomen inte omsätter sitt engagemang inom ramen för klassiska demokratiska strukturer men värderar demokratiska dygder som exempelvis omsorg, öppenhet och lyhördhet högt. Är fostran i demokratiska dygder viktigare än fostran i demokratiska strukturer? Vilken fostran har du erfarit som starkast där du har vuxit upp?
- b. Wenell menar att ungdomars tro idag är en förening av det djupt personliga med betydelsen av en församlingssamfund där stark tonvikt läggs på att leva äkta, att älska som Jesus etc. Detta, menar Wenell, kan leda till en kritisk syn på samhället som upplevs ligga i konflikt med den personliga tron. Är det positivt eller negativt att unga kristna har en kritisk syn på samhället?
- c. Wenell menar att unga idag framförallt betonar den personliga och hängivna tron som finns i det inre men att de lätt förlorar blicken för betydelsen av yttre stödstrukturer som att vara del av en större kyrka och böttna i en djupare teologi. Om det stämmer, vad finns det för risker? För de unga? För kyrkan? Vad finns det för positiva effekter?

Artikel 11 • Lärjungaskap i marginalen

Adi Mariana Waqa

- a. Waqa menar att Jesus levde och verkade i marginalerna. Att glädjebudskapet är till de förtryckta. Samtidigt är det en utmaning att inte låta de marginaliserade bara vara mottagare av glädjebudskapet utan även låta de vara profetiska. Var placerar vi de förtryckta i Sverige idag? Som mottagare eller som profeter?

- b. Waqa menar att det finns ett starkt arv av kolonialtiden i kyrkan och i västvärlden. Hur bör kyrkan och västvärlden hantera sitt koloniala arv? Hur kan det koloniala arvet påverka hur vi exempelvis ser på fattigdomsbekämpning i andra länder?
- c. Waqa framhåller att Jesus uppdrag var att kullkasta världsliga maktstrukturer. Betyder det att kyrkan ska vara revolutionär sett till den världsliga maktfördelningen? Varför/varför inte?

Artikel 12 • Hemkomsten

Görel Råsmark

- a. Vilka känslor väcks hos dig av berättelsen? Hade de känslorna förändrats om berättelsen hade handlat om någon som exempelvis har stridit för IS?
- b. Vilken roll spelar den här typen av berättelser i den större debatten om krig och våld?
- c. Hade berättaren i historien kunnat agera annorlunda? Hur?